

De ontbinding van het huwelijk door echtscheiding

Wat is echtscheiding?

Echtscheiding is de ontbinding van het huwelijk door de rechter volgens een wettelijke procedure en op wettelijke gronden, omdat het onherstelbaar is ontwricht.

Wat is het echtscheidingsrecht in België?

In België zijn er 2 soorten echtscheidingen: enerzijds de echtscheiding zonder onderlinge toestemming en anderzijds de echtscheiding met onderlinge toestemming (EOT). Met onderlinge toestemming wordt bedoeld dat echtgenoten akkoord zijn dat het huwelijk onherstelbaar is ontwricht en ze gaan akkoord over de gevolgen van de echtscheiding.

Wat men minderjarige echtgenoten?

Door huwelijk tussen minderjarige echtgenoten zijn zij ontvoegd. Dit betekent dat zij bekwaam zijn om op persoonlijk vlak zowel EOO (= echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting) als EOT (= echtscheiding door onderlinge toestemming) te vorderen.

Wat met meerderjarige beschermde personen?

De vrederechter moet hier op zijn checklist duidelijk bepalen of de beschermeling bekwaam is om EOO of EOT te vorderen of zich ertegen te verweren. Als de persoon in kwestie onbekwaam is dan is er bijzondere machtiging mogelijk indien hij wel wilsbekwaam is. De bewindvoerder van de meerderjarige beschermde persoon kan enkel bijstand verlenen of vertegenwoordigen bij het verweer tegen de EOO. Als de meerderjarige beschermde persoon geen bewindvoerder heeft kan de familierechtbank een beheerder ad hoc aanwijzen indien de verweerder wilsonbekwaam is.

Er zijn dus 2 mogelijke manieren om een echtscheiding te bekomen: de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk (EOO) en de echtscheiding door onderlinge toestemming (EOT). Het is belangrijk om deze 2 vormen goed uit elkaar te houden want er zijn verschillende regels en vereisten naargelang de soort echtscheiding.

Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk EOO onder de loep.

Wat zijn de gronden tot EOO?

Er bestaat 1 echtscheidingsgrond die zich in 3 gevallen voordoet. Artikel 229 van het burgerlijk wetboek laat echtscheiding toe op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk, de rechter moet die ontwrichting vaststellen. Onder herstelbare ontwrichting van het huwelijk gaan 3 subgronden schuil. Het gaat niet om afzonderlijke gronden tot echtscheiding, er is maar 1 echtscheidingsgrond, namelijk de onherstelbare ontwrichting van het huwelijk die in 3 gevallen bestaat. In de subgronden wordt de echtscheiding formeel uitgesproken op grond van de 'paraplu' onherstelbare ontwrichting van het huwelijk, als schuldloze echtscheidingsgrond, ook al vloeit het bewijs ervan (onrechtstreeks) voort uit een schuldige gedraging.

De OO kan op 3 manieren: door het bewijs ervan met alle wettelijke middelen, in welk geval de echtscheiding dadelijk wordt uitgesproken; door het bestaan van een feitelijke echtscheiding van voldoende lange duur en door tweemaal een verzoek tot echtscheiding te doen, zonder nader bewijs van feiten of van een feitelijke scheiding. Tussen de twee verzoeken in moet een voldoende lange reflectieperiode liggen.

De 3 vorderingswijzen zijn:

1. EOO kan steeds worden gevorderd door 1 van de echtgenoten zelf
2. EOO op basis van feitelijke scheiding of op verzoek 2 bijzonderheden: aanvaarde EOO: de verwerende echtgenoot heeft de mogelijkheid zich in de loop van de procedure met de vordering van de eiser akkoord te verklaren. Dit is zinvol als hij pas tijdens de procedure beseft dat het huwelijk is mislukt of dat hij wegens religieuze redenen de echtscheiding niet zelf kan of wil vorderen.
3. Gezamenlijke EOO: de vordering kan door de echtgenoten gezamenlijk worden ingesteld. De vereiste periode van feitelijke scheiding of reflectieperiode is korter. Met die soepele voorwaarden wilde de wetgever een tegemoetkoming doen aan echtgenoten die het wel eens zijn over de mislukking van hun huwelijk, maar geen volledig akkoord bereiken over de gevolgen van de echtscheiding met het oog op een EOT.

De dadelijke EOO

EOO moet dadelijk worden uitgesproken wanneer de rechter de onherstelbare ontwrichting vaststelt op bewijs met alle wettelijke middelen door de eisende partij. Onherstelbaar ontwricht wil zeggen dat de voortzetting of hervatting van het samenleven tussen de echtgenoten onmogelijk is geworden (objectief vast te stellen).

Het is een noodechtscheidingsprocedure: de bepaling moet beperkend worden geïnterpreteerd. Er zijn twee automatische gronden tot echtscheiding. Enerzijds een zekere periode van feitelijke scheiding respectievelijk een minimale reflectieperiode tussen de 2 verzoeken tot echtscheiding volstaat om de echtscheiding uit te spreken. Anderzijds de hardheidsclausule waarin echtscheiding slechts dadelijk mogelijk is als van de echtgenoten redelijkerwijze niet kan worden verwacht een periode van feitelijke scheiding of een reflectieperiode te doorlopen.

Het bewijs van de dadelijke EOO

Het bewijs wordt geleverd aan de hand van een fout (meestal van de echtgenoot).

Het bewijs van de onherstelbare ontwrichting kan met alle wettelijke middelen worden geleverd. Hierbij mag de ratio legis van de bepaling niet uit het oog worden verloren. De wetgever vereist dat ernstige bewijzen worden aangebracht.

- Het bewijs van de onherstelbare ontwrichting is mogelijk aan de hand van een fout. Deze mag niet gedekt zijn door een verzoening.
- Elke vrije en bewuste ernstige tekortkoming aan de huwelijksplichten die dateert van tijdens het huwelijk en die beledigend is voor de andere echtgenoot komt in aanmerking als een fout.
- Het volstaat dat de dader van de fout weet dat de gevolgen van zijn handeling krenkend zijn voor de andere echtgenoot en dat die krenking zwaar is (dit krenkende karakter wordt concreet beoordeeld).
- Bekent de eiser een eigen fout dan moet de rechter erop toezien dat er geen collusie (heimelijke verstandhouding tussen de echtgenoten) is.
- In geval van een fout: echtgenoten kunnen van elkaar een schadevergoeding wegens foutaansprakelijkheid vorderen of van een derde wegens diens foutief gedrag (bv. Kunstgrepen om een echtgenoot van de andere af te nemen).

Dit betekent dat je een fout moet bewijzen die voldoende stuitend is. Wanneer is een gedrag dan voldoende stuitend?

Je moet gaan zoeken naar zo'n gedrag. Stel je echtgenoot stuurt opeens uitzonderlijk veel berichten, mag je dan achterhalen wat er gebeurt? Ja, je hebt recht op nieuwsgierigheid tussen de echtgenoten, dat je mag uitoefenen. Dit kan zolang je geen kunstgrepen moet uithalen (bijvoorbeeld een wachtwoord kraken). Onwettige hulpmiddelen zijn dus in principe niet toegelaten. Alhoewel de rechtspraak soepeler wordt.

Men moet ook de belangen gaan afwegen. Sommige rechtspraak aanvaardt dat overspel volstaat om de onherstelbare ontwrichting van het huwelijk te besluiten. Het bewijsrecht bij echtscheiding staat echter op gespannen voet met de persoonlijkheidsrechten. Er rijst de vraag of: als bewijs uittreksels mogen worden gebruikt uit een dagboek of uit persoonlijke correspondentie (liefdesbrieven, e-mails, chatlogs, sms)? Een recht op gezonde nieuwsgierigheid wordt aanvaard (echtgenoten mogen kennismaken van elkaars dagboeken en correspondentie en daarvan gebruik maken in procedure tussen hen) = gerechtvaardigde inmenging.

De regel is dat echtgenoten zich niet mogen beroepen op bewijsstukken die onrechtmatig zijn verkregen. Maar het Hof van Cassatie heeft gezegd dat rechtbanken onrechtmatig verkregen bewijs niet noodzakelijk moeten weren. Dit moet wel in 3 gevallen, nl.: bij miskenning van een op straffe van nietigheid voorgeschreven vorm, als de betrouwbaarheid van het bewijs wegvalt door de onrechtmatigheid en als het recht op een eerlijk proces in gevaar komt.

Er is ook een verweermiddel van fout mogelijk bij partneralimentatie.

Een echtgenoot kan er wel belang bij hebben om voor de rechter evt. te laten vaststellen dat de aangevoerde gedraging een zware fout uitmaakt. Op die manier vermijdt hij een onmogelijke bewijslast als de partneralimentatie 10 jaar na de echtscheiding wordt gevorderd. Opgelet: dergelijk verzoek kan zich ook tegen de eisende echtgenoot keren als de rechter verklaart dat er geen zware fout is.

Ook niet-foutief gedrag of een objectieve toestand komt in aanmerking. Bijvoorbeeld wanneer beide echtgenoten al een hersamengesteld gezin hebben gevormd of om de geestesstoornis van de verwerende echtgenoot.

De feitelijke scheiding en het herhaalde verzoek tot echtscheiding

Bij de feitelijke scheiding en het herhaalde verzoek na een reflectieperiode heeft de wetgever aan de rechter bewust geen andere beoordelingsbevoegdheid gelaten dan na te gaan of de vereiste periodes zijn verstreken.

Er zijn wachtermijnen om de huwelijkse stabiliteit en solidariteit te beschermen. Die minimale periodes moeten de echtgenoten of verzoekende echtgenoot eerst kunnen beraden of het huwelijk weldegelijk onherstelbaar is ontworcht (bv. Als er een kind op komst is heeft dit een destabiliserende invloed). De periodes gelden als opzegtermijn: de echtgenoten krijgen de kans om de beslissing tot echtscheiding psychologisch te verwerken en zich praktisch te organiseren.

Bij de feitelijke scheiding zijn er 2 hypothesen. De eerste gaat over de hypothese waarin de echtgenoten samen de echtscheiding vorderen of de ene echtgenoot de vordering van de andere aanvaardt. De tweede hypothese houdt in dat 1 van de echtgenoten de echtscheiding alleen vordert, maar niet op grond van de dadelijke echtscheiding maar op basis van de feitelijke scheiding of herhaald verzoek. Deze laatste veronderstelt een materieel en moreel element: de echtgenoten moeten op meer dan toevallige wijze feitelijk van elkaar gescheiden leven en die toestand moet door minstens 1 van hen gewild zijn. Als het intentionele element bij beide echtgenoten ontbreekt, dan kan er geen sprake zijn v/e feitelijke scheiding. De scheiding moet voortdurend zijn, dat de echtgenoten geen levensgemeenschap meer mogen hebben gevormd (niet verhinderd door sporadische contacten tussen de echtgenoten, zuiver seksueel of om over de kinderen te overleggen).

Bij gezamenlijk of aanvaard verzoek tot echtscheiding moeten de echtgenoten meer dan 6 maanden feitelijk gescheiden leven. Deze scheiding in combinatie met het gezamenlijk verzoek toont de onherstelbare ontworchtiging van het huwelijk aan. Indien ze meer dan 6 maanden feitelijk gescheiden leven op het ogenblik van de eerste zitting, spreekt de familierechtbank de echtscheiding dadelijk uit. Indien ze minder dan 6 maanden feitelijk gescheiden leven op het ogenblik van de eerste zitting, wordt er een 2e zitting vastgelegd, een nieuwe datum die onmiddellijk volgt op het verstrijken van de vereiste termijn van 6 maanden.

De echtscheiding wordt op die zitting (als de echtgenoten hun wil daartoe bevestigen) uitgesproken maar indien de echtgenoten sneller af zijn met een EOO op grond van herhaald verzoek moet de familierechtbank hen op dat spoor zetten.

Indien de vordering tot EOO uitgaat van 1 echtgenoot en de andere niet akkoord is wordt een feitelijke scheiding van meer dan 1 jaar vereist.

Even kort samengevat: termijn verschilt naargelang het een gedeelde beslissing is om uit de echt te scheiden of niet.

Dan loopt die opzeg gedurende verschillende termijnen naargelang je de echtscheiding samen vordert (1) of de ene de andere zijn vordering aanvaard (2) of je alleen vordert (3)

1) Ofwel ben je feitelijk gescheiden, leef je intentioneel niet samen (materieel element) en bedraagt de opzegtermijn een feitelijke scheiding van 6 maanden als je akkoord bent om te scheiden (gezamenlijk/aanvaard verzoek) of 1 jaar als je niet akkoord bent (eenzijdige vordering)

2) je moet niet feitelijk gescheiden leven om een echtscheiding te kunnen vorderen. Je kan ook 2 keer naar de rechtbank gaan: 1e keer om te zeggen dat je wilt scheiden, rechtbank zegt: 'oké denk er nog eens over na, zeg het aan je echtgenoot dat hij zich kan voorbereiden en kom dan nog eens terug.' Je moet dan terugkomen na 3 maanden als je akkoord bent om te scheiden (gezamenlijk/aanvaard verzoek) OF na 1 jaar als er geen akkoord is (eenzijdige beslissing): je zet een soort van tijdklok aan (3 maanden of 1 jaar).

Wat is dan een herhaald verzoek? Dit is de mogelijkheid om uit echt te scheiden zonder vooraf een minimale periode feitelijk gescheiden te moeten leven. Dit is nuttig als de (duur van de) bestaande feitelijke scheiding moeilijk te bewijzen is.

Bij het gezamenlijk of aanvaard verzoek is er een reflectieperiode van 3 maanden. Op de 1e zitting stelt de familierechtbank vast dat de echtgenoten nog geen 6 maanden feitelijk gescheiden leven. Ze stelt een nieuwe zitting (3 maand later) vast waarop de echtscheiding uitgesproken kan worden indien de echtgenoten hun wil daartoe bevestigen.

Opgelet: de familierechtbank moet de kortste weg naar de echtscheiding volgen. Stel op de 1e zitting zijn de echtgenoten 3 maanden feitelijk gescheiden, dan volgt de 2e zitting onmiddellijk na het verstrijken van de 6 maanden feitelijke scheiding. Indien op de echtgenoten op de 1e zitting nog geen 3 maanden feitelijk gescheiden zijn, zijn zij sneller af met EOO op herhaald verzoek.

Gaat de vordering tot EOO uit van 1 echtgenoot en is de andere niet akkoord, dan volgt een reflectieperiode van 1 jaar. Op de 1ste zitting stelt de de familierechtbank vast dat de echtgenoten nog geen jaar feitelijk gescheiden leven, dan stelt zij een nieuwe zitting vast die na 1 jaar na de eerste zitting plaatsvindt. Op deze zitting spreekt de familierechtbank de echtscheiding uit indien 1 van de partijen dit verzoekt. Als de echtgenoten al enige tijd feitelijk gescheiden leven bij de 1ste verschijning, dan is de eiser er in elk geval sneller vanaf met een EOO op grond van feitelijke scheiding.

Rechter moet je altijd op de snelste weg naar de echtscheiding zetten. D.w.z. dat je de 2 gronden (feitelijke scheiding en herhaald verzoek) moet combineren en wat je het snelste bereikt (een reflectie periode bij herhaald verzoek OF een voldoende lange feitelijke scheiding) daar moet de rechtbank u terug een datum geven om terug voor de rb. te verschijnen en de echtscheiding uit te spreken. Je hebt recht op een echtscheiding EN recht op de snelste weg naar echtscheiding.

De voorlopige maatregelen

De inleiding van de vordering schorst automatisch de plicht tot samenwoning. Deze maatregelen laten toe de situatie van de echtgenoten in afwachting van de echtscheiding te regelen want de huwelijksplichten blijven voorlopig wel gelden.

Er zijn 2 systemen.

Systeem 1: de familierechtbank kan de overeenstemming tussen de echtgenoten homologeren in een akkoordvonnis. Dit is op elk ogenblik tijdens de procedure mogelijk. De familierechtbank kan het akkoord over de kinderen weigeren indien dit strijdig is met hun belang. Een akkoord over de echtgenoten zelf kan hij slechts toetsen aan de openbare orde en goede zeden.

Systeem 2: bereiken de echtgenoten geen of geen volledig akkoord, dan verwijst de familierechtbank de echtgenoten op verzoek van 1 van hen naar haar eerste nuttige zitting over voorlopige maatregelen.

Wat met Partneralimentatie?

De partneralimentatie die tijdens de echtscheidingsprocedure eventueel wordt toegekend, heeft de hulpplicht van art. 223 BW als grondslag.

Het huwelijk is immers nog niet ontbonden. In verband met de relevantie van foutief gedrag is er het verweermiddel van een zware fout waarop een beroep mogelijk is tegen een echtgenoot die toepassing vordert van de art. 213, 221 en 223 BW. In de tweede plaats zijn er eventueel vaststaande fouten die de echtscheidingsrechter met kracht van gewijsde heeft vastgesteld in het raam van de toepassing van art. 229, § 1 of 301, § 2 zijn van belang.

De schuldeiser moet met het bedrag van de uitkering in staat zijn om een levensstijl aan te houden die hij zou hebben gehad indien er geen feitelijk scheiding was geweest. De familierechtbank mag niet de levensstandaard van tijdens de samenleving als benchmark nemen. Hij moet bij de begroting van het bedrag rekening houden met evoluties in inkomsten van na het ontstaan van de feitelijke scheiding. De familierechtbank mag naast actuele inkomsten ook actuele mogelijkheden tot inkomsten verrekenen om inkomsten te verwerven. Hiermee wordt bijvoorbeeld de taak en rolverdeling van tijdens de huwelijkse samenwoning vergeleken.

Als regel is de partneralimentatie definitief verworven. Soms wordt ze beschouwd als voorschot op het aandeel van de schuldeiser in het actief van de vereffening en verdeling van het huwelijksvermogensstelsel.

De voorlopige maatregelen gelden voor de periode bepaald door familierechtbank en uiterlijk tot aan de beslissing ten gronde of afstand van de procedure. Voorlopige maatregelen m.b.t. het gezag en bewind over de gezamenlijke kinderen blijven ook na de ontbinding van het huwelijk gelden tot wijziging ervan door de familierechtbank.

De gevolgen van de EOO

- Het eerste gevolg betreft de ontbinding van het huwelijk. Dit is een ontbinding ex nunc, wat inhoudt dat de gevolgen voor de toekomst zijn. Echtscheiding is definitief als de uitspraak ervan in kracht van gewijsde gaat. Vanaf dat ogenblik is het huwelijk ontbonden wat de persoon van de echtgenoten betreft. De voornaamste familierechtelijke gevolgen zijn het einde van rechten en plichten uit het primair stelsel en het verval van de vaderschapsregel 300 dagen later. Echtgenoten kunnen onmiddellijk hertrouwen (ook met elkaar).

De partneralimentatie na echtscheiding is ook een heikel punt.

Het gaat over de compensatie van achterstand en voorsprong. Het uitgangspunt is dat ex-echtgenoten zo snel mogelijk economisch zelfredzaam moeten zijn, gecorrigeerd doordat de huwelijkse solidariteit blijft bestaan na het huwelijk. De reden voor de voortgezette solidariteit ligt in de verdelende en herstellende rechtvaardigheid.

Echtgenoten hebben afspraken gemaakt over de huishouding toen zij een levensgemeenschap vormden. Meestal schreeft 1 van de echtgenoten zijn economische activiteiten terug ten voordele van niet-economisch gewaardeerde zorgtaken binnen het huwelijk (deze echtgenoot heeft een economische achterstand opgelopen t.o.v. de andere). Bij echtscheiding moet de voorsprong worden gecompenseerd via de vereffening-verdeling van het huwelijksvermogen. Als je gehuwd bent met zuivere scheiding van goederen ('koude uitsluiting') is de compensatie slechts mogelijk als de echtgenoten een rechterlijke billijkheidscorrectie in hun huwelijkscontract hebben aanvaard. Wat betreft de achterstand moet het verschil eventueel worden bijgepast tussen de aanzienlijke terugval in de economische situatie na de echtscheiding of in mate waarin de uitkeringsgerechtigde terugval op eigen krachten kan compenseren.

De uitkering is dan een tijdelijke reclasseringsvergoeding (uitz. definitieve pensioenregeling als van de behoeftige echtgenoot niet kan worden verwacht dat hij nog andere inkomsten verwerft) tot de gerechtigde een nieuwe bron van sociale zekerheid heeft gevonden. De behoefte hoeft niet noodzakelijk te zijn veroorzaakt door de afspraken die de echtgenoten over de huishouding maakten (bv. ook ziekte/handicap waardoor de onderhoudsgerechtigde niet economisch zelfredzaam is)

Partneralimentatie na echtscheiding is het persoonlijk onderhoudsgeld voor de ex-echtgenoot die niet in staat is om in eigen levensonderhoud te voorzien ($\neq$ kinderalimentatie).

Partneralimentatie indien na de echtscheiding blijkt dat de echtgenoten niet evenwaardig economisch in hun schoenen staan, dat de ene de andere moet bijspringen. Je kan niet zeggen: 'Ga maar op den dop, of ga voor een arbeidsongeschiktheidsuitkering'. Dit is private solidariteit. Soort van private SZ-functie die de familie vervuld. Dat gaat er dan over om de echtgenoot die op economisch vlak minder stevig in zijn schoenen staat bij te springen, omdat:

- Hij tijdens én wegens het huwelijk een achterstand heeft opgelopen omdat die voor de kinderen is thuis gebleven.
- Doordat hij tijdens maar niet wegens het huwelijk een achterstand heeft opgelopen, geen kinderen maar bv. kanker en niet voldoende herstelt om te gaan werken = *accident de parcours* (getrouwd in goede en kwade dagen, je moet solidair zijn).

- Zelfs niet tijdens, maar NA het huwelijk een kwetsbaarheid ontstaat bv. na je echtscheiding val je zonder werk, dat je zelfs dan moet kunnen terugvallen op de solidariteit vanwege je ex-echtgenoot.

De doelstelling is om een solidariteitsmechanisme in te stellen zodat de beide echtgenoten zo snel mogelijk in staat moeten zijn om zelfstandig verder te kunnen.

De onderhoudsovereenkomst: echtgenoten kunnen zowel de aanspraken op partneralimentatie als de modaliteiten contractueel vastleggen, pas na de ontbinding van het huwelijk kunnen ze hier volledig vrij over contracteren en er zelfs afstand van doen. Er kan een akkoord aan de familierechtbank worden voorgelegd met het oog op homologatie bij de uitspraak over de echtscheiding zelf, onder de opschortende voorwaarde van het in kracht van gewijsde treden daarvan.

- Zij kunnen over de uitkering een dading aangaan (= overeenkomst waarbij je geeft en neemt en zo een vergelijk vindt). De onderhoudsgerechtigde kan definitief afstand doen van zijn rechten of het bedrag van de uitkering kan definitief worden vastgesteld. De rechtbank moet deze dading niet homologeren.
- Partijen kunnen een alimentatieovereenkomst sluiten die hen tot wet strekt.
- Echtgenoten kunnen een aantal opties lichten die art. 301 BW hen biedt.
- Echtgenoten kunnen de onderhoudsafspraken niet definitief bij de aanvang van het huwelijk, in een huwelijkscontract vastleggen, er is wel een beperkte speelruimte.

Gerechtigheid op partneralimentatie

De regel is dat partneralimentatie enkel bestaat ten gunste van de behoeftige ex-echtgenoot en ten laste van de draagkrachtige ex-echtgenoot.

De behoeftige (minste inkomen) echtgenoot: de minst begoede of economisch zwakste wordt principieel onderhoudsgerechtigd in de zin van art. 301, § 2 BW, ook al is zijn economische positie zeer sterk. Bijvoorbeeld een ex-echtgenoot met een inkomen van €4000 is behoeftig als de andere een inkomen heeft van €5000. Het is logisch dat de principieel onderhoudsgerechtigde niet noodzakelijk effectief aanspraak zal kunnen maken op een uitkering na echtscheiding (pas na begrotingsoefening art. 301, § 3 BW). De toekenning van partneralimentatie heeft niet herverdeling van kapitaal als voorwerp. De vereffening-verdeling staat (in België onterecht) los van de beoordeling van de partneralimentatie. De initieel principieel onderhoudsgerechtigde kan later onderhoudsplichtig worden en omgekeerd.

Er zijn 3 uitzonderingen waarin geen/ geen volledige gerechtigheid op alimentatie is ook al is er behoeftigheid.

1. De familierechtbank moet weigeren partneralimentatie toe te kennen aan de schuldige aan fysiek partnergeweld.
2. De familierechtbank kan partneralimentatie weigeren toe te kennen aan de echtgenoot die een zware fout heeft begaan. (bv. Overspel of het verlaten van de gezinswoning zonder rechtvaardigheid) Hier zijn echter wel voorwaarden aan verbonden zoals het feit dat de zware fout niet gedekt mag zijn door een verzoening. Enkel een volledige uitsluiting van partneralimentatie is mogelijk in geval van een zware fout.
3. Verweer van luiheid: de rechter kan partneralimentatie weigeren of verminderen als de staat van behoefte van de ex-echtgenoot het gevolg is van een eenzijdige beslissing die niet was of is ingegeven door de noden van de familie.

Bij deze verweermiddelen tegen de toekenning van partneralimentatie speelt de beoordelingsbevoegdheid van de rechter een grote rol.

De begroting van partneralimentatie verloopt in 3 stappen.

1. Het bepalen van de referentiestandaard: het bedrag dat de uitkeringsgerechtigde nodig heeft ('draaglast').
2. Beoordelen in welke mate de onderhoudsgerechtigde de referentiestandaard op eigen kracht kan bereiken ('behoefte').
3. Bepalen in welke mate de onderhoudsplichtige in saldo kan bijspringen ('draagkracht').

Stap 1: het bepalen van de referentiestandaard in functie van 2 toetsstenen

De uitkering na echtscheiding heeft een alimentaire aard: het moet ten eerste minstens de staat van behoefte van de onderhoudsgerechtigde dekken. De staat van behoefte is de behoefte uit het algemene onderhoudsrecht. (art. 205 BW) De familierechtbank houdt in dit verband rekening met de normale levensomstandigheden waarin de uitkeringsgerechtigde wegens zijn sociale situatie verkeerde.

De uitkering na echtscheiding heeft ook een compensatoire functie, doordat de rechtbank bij de berekening ervan ten tweede rekening moet houden met de aanzienlijke terugval in de economische situatie van de schuldeiser. In verband met de terugval houdt de familierechtbank rekening met de duur van het huwelijk, de leeftijd van de partijen, hun gedrag tijdens het huwelijk inzake de organisatie van hun noden en het ten laste nemen van de kinderen tijdens het samenleven of daarna. De rechtspraak over de organisatie van de noden gaat ervan uit dat als 1 van de echtgenoten niet of deeltijds betaald werkt, om zich daarnaast aan het huishouden te wijden, dit in onderling overleg gebeurde. Tegenbewijs is wel mogelijk bv. op grond dat de kinderen een nanny hadden.

Eenzijds houdt de rechtbank rekening met de aanzienlijke economische terugval van de uitkeringsgerechtigde ten opzichte van het huwelijk. Dit wil zeggen dat de rechtbank de situatie van de schuldeiser na de echtscheiding vergelijkt met de hypothese waarin er geen huwelijk was geweest.

Er is compensatie mogelijk van de achterstand in inkomstenmogelijkheden die de schuldeiser tijdens (niet noodz. wegens) het huwelijk heeft opgelopen, met name door keuzes die de echtgenoten tijdens het samenleven hebben gemaakt.

Anderzijds kan de rechtbank uitzonderlijk rekening houden met de aanzienlijke economische terugval wegens de echtscheiding. De rechtbank vergelijkt de situatie van de schuldeiser na de echtscheiding met de hypothese waarin er geen echtscheiding was geweest. Dit laat de rechtbank toe om de terugval te compenseren t.o.v. de levensstandaard die tijdens de huwelijkse samenleving werd gevoerd (financiële toestand en levensstandaard van de uitkeringsplichtige vanaf het ontstaan van de feitelijke scheiding worden niet meer in acht genomen). Rekening houdend met de aanzienlijke terugval wegens de echtscheiding kan de verpleegkundige in ons voorbeeld een hogere uitkering worden toegekend dan het inkomen van een verpleegkundige. Er moeten wel bijzondere redenen voorhanden zijn om ook deze terugval te compenseren. Bijzondere redenen zijn bv. de zeer lange duur van het huwelijk of de hoge leeftijd van de schuldeiser, in rechtspraak ook de gezondheidstoestand van de partijen. In de wet zijn er geen aanwijzingen over aanzienlijke terugval. De uitkering na echtscheiding wordt slechts in bijzaak vastgesteld in functie van de levensstandaard tijdens de

huwelijkse samenleving (ook niet tot doel om dezelfde levensstandaard als tijdens de samenleving te waarborgen).

Bovendien heeft de uitkeringsgerechtigde geen onvoorwaardelijk recht op volledige compensatie van de terugval die tijdens het huwelijk of wegens de echtscheiding wordt gemaakt. De rechtbank mag beoordelen of en, zo ja, in welke mate, zij de achterstand compenseert.

Stap 2: Het meten van de behoefte (verschil tussen wat ze nodig heeft om te leven en wat ze kan opbrengen) van de schuldeiser

Het nagegaan welke middelen en mogelijkheden hij heeft om de draaglast op zijn schouders te nemen (bv. rekening houden met mogelijke opbrengsten van het kapitaal of mogelijke inkomsten uit arbeid) Partneralimentatie mag nooit meer bedragen dan het tekort om de referentiestandaad op eigen kracht te bereiken.

Stap 3: Het bepalen van de draagkracht van de schuldenaar

De schuldenaar is enkel in de mate van zijn draagkracht tot bijpassing gehouden. Het bedrag van de uitkering mag niet hoger zijn dan een derde van de inkomsten van de schuldenaar (art. 301, § 3, derde lid BW). Deze bescherming is dwingendrechtelijk en de familierechtbank moet haar ambtshalve opwerpen als de schuldenaar er niet aan verzaakt.

Belangrijk is dat we hier nooit boven 1/3 van de netto inkomsten van de alimentatieplichtige mogen gaan. Als voorbeeld kan een vrouw van 50 jaar die €1300 vraagt dit pas krijgen als haar echtgenoot minstens 3900 euro verdient.

Er zijn ook modaliteiten. Dat is een vast maandelijks bedrag dat moet worden geïndexeerd, maar de partijen kunnen overeenkomen om dit in natura toe te kennen.

Op basis van artikel 301 §7 BW kan de rechtbank de uitkering verhogen, verminderen of zelfs afschaffen.

- Verhogen: bv. een mevrouw had € 1300 nodig, maar meneer verdiende maar €2000 (niet boven 1/3 gaan). Maar nu verdient hij ineens €6000 dus mogen we meer toekennen.
- Verminderen: bv. mevrouw kon niet gaan werken, maar nu wel. Dus hetgeen dat ze nu kan verdienen kan ze aftrekken.
- Afschaffen: mevrouw kan haar volledige behoefte dekken met haar inkomsten, dus we gaan de alimentatie op 0 euro zetten. Dit is echter geen beëindiging.

De vorm is een geldbedrag uit de goederen en inkomsten van de schuldenaar. Dit is geen prestatie in natura.

In de regel is het een vast geldbedrag per maand. De familierechtbank kan beslissen om een degressieve uitkering toe te kennen. Dit is een uitkering die na verloop van tijd vermindert en uiteindelijk op 0 eindigt. Onderhoudsuitkering kan ook vervangen worden door een kapitaal. Dit laat de ex-echtgenoten toe een clean break te maken zonder verder aan elkaar gebonden te blijven. Dit is echter niet wenselijk wanneer er minderjarige gemeenschappelijke kinderen zijn.

De toegekende partneralimentatie kan ten slotte door de familierechtbank worden verhoogd, verminderd of afgeschaft. Hier is de afschaffing geen beëindiging. Wijziging is mogelijk als het bedrag niet meer is aangepast ten gevolge van omstandigheden onafhankelijk van de wil van de partijen. Bijvoorbeeld als de financiële toestand van de echtgenoten wijzigt door vereffening-verdeling van hun huwelijksvermogen.

Beëindiging van de partneralimentatie:

Ten eerste eindigt de partneralimentatie door het verstrijken van de maximale termijn waarvoor ze werd of kan worden toegekend. De rechter zal de partneralimentatie doorgaans beperken tot een bepaalde termijn (ook al is hij daar niet toe verplicht). Na verloop daarvan moet de schuldeiser economisch zelfredzaam zijn bv. na bijscholing. Er kan een jaarlijks of maandelijks afnemend bedrag worden toegekend om de schuldeiser daartoe te stimuleren. Partneralimentatie mag geen ‘win for life’ zijn: de duur van de uitkering mag niet langer zijn dan duur van het huwelijk. De duur van de voorhuwelijkse samenwoning wordt niet meegerekend en de duur van feitelijke scheiding wordt niet afgetrokken. Ergens is dit onterecht aangezien vele echtgenoten enkele jaren samenleven voor ze huwen en er in die periode keuzes worden gemaakt die de financiële zelfredzaamheid kunnen beïnvloeden.

De aanvang van de termijn is er zodra het huwelijk is ontbonden. Dit omdat de solidariteit tussen ex-echtgenoten niet langer mag duren dan het huwelijk duurde. De maximale duur van gerechtigheid op partneralimentatie gaat steeds in bij de ontbinding van het huwelijk. Bijvoorbeeld als je 25 jaar getrouwd bent, kan je na 25 jaar huwelijk uw recht op alimentatie laten gelden. Soms ben je op het moment van de echtscheiding niet behoeftig. Dan heb je geen alimentatie nodig omdat je bijvoorbeeld voltijds werkt. Stel je valt een jaar later ziek met het gevolg dat je niet kan werken. Je krijgt dan een arbeidsongeschiktheidsuitkering die veel minder is dan je loon. Dan kan je als het ware je jokerkaart bovenhalen en zeggen: 5 jaar geleden zijn wij gescheiden na 25 jaar huwelijk, dus ik wil nu nog 20 jaar alimentatie. Solidariteit speelt in deze mate verder.

Een uitzonderlijke verlenging is pas mogelijk bij het verstrijken van de principiële maximumtermijn.

Dit kan onbillijke gevolgen hebben. Bijvoorbeeld bij moeders met jonge kinderen uit een kort huwelijk.

Ten tweede eindigt de partneralimentatie in de volgende gevallen waarin de schuldeiser een nieuwe relatie aangaat.

- Automatisch en definitief als de uitkeringsgerechtigde hertrouwt
- Automatisch en definitief ingeval de schuldeiser wettelijk gaat samenwonen. Dit kan wel contractueel worden uitgesloten.
- Voorlopig beëindigen van de partneralimentatie door de rechter indien de uitkeringsgerechtigde samenleeft met een andere persoon “alsof zij waren gehuwd”. Dit betekent een seksueel-affectieve samenleving. De beëindiging is niet automatisch.
- Geen grond tot automatische beëindiging van de onderhoudsuitkering is dat de uitkeringsgerechtigde een nieuwe relatie aangaat.

Beëindiging gebeurt bij overlijden van de schuldenaar.

Bij overlijden van de schuldeiser kan door erfopvolging het eventuele saldo in geval van vervanging of omzetting in kapitaal wel verschuldigd blijven.

Echtscheiding door onderlinge toestemming onder de loep.

Wat is een EOT?

Een echtscheiding door onderlinge toestemming is een 'divorce contract'. Dit is een echtscheiding waarbij de twee echtgenoten het eens moeten zijn over het feit dat het huwelijk is mislukt en het eens zijn over alle gevolgen van de ontbinding van het huwelijk.

In België wordt de EOT formeel uitgesproken door de familierechtbank.

EOT om echtgenoten verantwoordelijk aan te zetten door hen te verplichten om tot een volledig akkoord te komen. Indien dit niet mogelijk is dan is EOO mogelijk door deelakkoorden.

EOT berust op een contractuele afspraak tussen de echtgenoten over alle gevolgen van de echtscheiding. Dit kan zonder professionele begeleiding vastgelegd worden in een onderhandse akte. Enkel in verband met goederen die vatbaar zijn voor hypotheek is een notariële tussenkomst verplicht. Het is aanbevolen dat de de (economisch zwakkere) echtgenoot zich voor alle aspecten laat bijstaan.

Wat zijn de voorwaarden voor een EOT?

Het uitgangspunt is dat de echtgenoten overeenstemming bereiken over de mislukking van het huwelijk en alle gevolgen van de ontbinding ervan.

Alle gevolgen moeten geregeld worden in 2 overeenkomsten waarover de partijen het over de hele procedure eens moeten zijn.

De wet maakt onderscheid tussen:

- De regelingsakte: omvat een regeling van de wederzijdse vermogensrechtelijke aanspraken van de echtgenoten, die ook de vereffening en verdeling van het huwelijksvermogensstelsel omvat.
- De familierechtelijke overeenkomst: omvat een regeling van de eventuele partneralimentatie en de afspraken over de minderjarige kinderen, tijdens de procedure en nadien.
- Een ander onderscheid is in de praktijk gebruikelijker: een overeenkomst omvat naast een inleiding en slot ook een overeenkomst over de echtgenoten én over de kinderen.

Ten eerste omvat de overeenkomst tussen echtgenoten alle wederzijdse rechten en plichten waarover het hen vrijstaat een vergelijk te treffen.

1. De echtgenoten moeten kiezen of het reservatair erfrecht tussen hen blijft bestaan, mocht 1 van hen overlijden vooraleer de echtscheiding definitief is.
2. Ze moeten kiezen of ze al dan niet een notariële boedelbeschrijving laten opstellen over de goederen, dan wel een andere opgave van vermogen doen waarbij zij elkaar vertrouwen.

3. Echtgenoten moeten afspreken of tijdens de procedure en nadien partneralimentatie verschuldigd is. Zo ja: afspraken omtrent herziening, aanpassing en andere regels. Zo nee: verklaren dat ze afstand doen van dat recht.

In veel situaties maken de echtgenoten een package deal: een prijs voor de ontbinding van het huwelijk op basis van overwegingen die betrekking hebben op de vereffening-verdeling en de partneralimentatie, zonder dat die 2 noodzakelijk worden onderscheiden. Of op basis van persoonlijke overwegingen waarvoor een prijs wordt bepaald en betaald. Deze overeenkomst heeft een bijzondere aard en context die maakt dat de beoordeling van de gelijkwaardigheid van de prestaties moeilijk is.

Ten tweede is een overeenkomst nodig over de minderjarige, gemeenschappelijke kinderen. Enerzijds een regeling over gezag en bewind, zowel tijdens de procedure als na de echtscheiding.

Als ze gezamenlijk gezag zijn overeengekomen dan wordt een verblijfsregeling uitgewerkt. In geval van exclusief gezag wordt het recht op persoonlijk contact bepaald.

Anderzijds wordt de onderhoudsbijdrage geregeld van elk van de ex-echtgenoten in het levensonderhoud van de gezamenlijke kinderen, zowel tijdens de procedure als na de echtscheiding. Dit heeft ook betrekking op meerderjarige studerende kinderen.

De overeenkomst over de kinderen heeft niet dezelfde bijzondere aard als de familiaalrechtelijke overeenkomst tussen echtgenoten: ouders mogen hiervoor geen package deal sluiten.

In de regel is het een schriftelijke procedure. Dit wil zeggen dat er geen verschijning is voor de rechtbank. Het wordt ingeleid met een gezamenlijk verzoekschrift en verloopt in principe geheel schriftelijk. Na inschrijving op de rol kan de procureur des konings binnen 30 dagen een schriftelijk advies neerleggen over de toelaatbaarheid van de echtscheiding. De familierechtbank doet dan uitspraak binnen de maand. Uitzonderlijk is er een verschijning op verzoek van het parket, een van de echtgenoten of ambtshalve.

Als aan alle voorwaarden is voldaan spreekt de familierechtbank de echtscheiding uit en homologeert zij de overeenkomst over de minderjarige kinderen.

Er kunnen wijzigingen worden aangebracht bij de voorafgaande overeenkomst tijdens de procedure:

Op het initiatief van de rechtbank:

In principe zou de familierechtbank niet mogen tussenkomen bij een EOT aangezien ze enkel de vorm-en grondvoorwaarden van de EOT mag nagaan. Toch kan een beslissing in verband met de staat van personen niet geheel aan de wilsautonomie worden overgelaten.

Als de familierechtbank beslist dat de procedure niet schriftelijk kan verlopen, staan de volgende mogelijkheden voor haar open. De rechter kan ambtshalve of op verzoek beslissen om de minderjarige kinderen te horen. De familierechtbank kan ook voorstellen om de overeenkomst over de kinderen te wijzigen indien deze strijdig zijn met hun belang. Dit kan de rechtbank niet doen zonder de uitnodiging van de partijen. De familierechtbank moet zich onthouden van elke commentaar over de overeenkomst tussen de echtgenoten.

Op het initiatief van de echtgenoten:

Er is één mogelijkheid om voorafgaande overeenkomsten tijdens de procedure te wijzigen.

Indien er een onvoorzienbare wijziging is. Een lichte wijziging volstaat dus niet. Indien nodig

organiseert de familierechtbank een nieuwe zitting en hoort zij de kinderen. De familierechtbank kan de partijen verzoeken hun overeenkomst over kinderen aan te passen wanneer die strijdig lijkt met hun belangen. Er is geen mogelijkheid tot schrappen of wijzigen.

Er zijn veel sloten en grendels op deze mogelijkheid om te verhinderen dat echtgenoten elkaar zouden chanteren.

De gevolgen van de EOT

De ontbinding ex nunc van het huwelijk (enkel gevolgen voor de toekomst):

Artikel 1304 van het gerechtelijk wetboek regelt vanaf wanneer de echtscheiding gevolgen heeft.

Ze zijn vergelijkbaar met de gevolgen van EOO.

Betreft de persoon van de echtgenoten: de echtscheiding heeft gevolgen vanaf de dag waarop de beslissing in kracht van gewijsde gaat (eindbeslissing).

Betreft de goederen van de echtgenoten: de beslissing werkt terug op datum van de neerlegging van het verzoekschrift. Alhoewel echtgenoten overeen kunnen komen dat de beslissing terugwerkt tot een eerdere datum.

Tegenover derden heeft de echtscheiding gevolgen vanaf de melding van de echtscheiding op de huwelijksakte of vanaf de opmaak van de akte van echtscheiding.

Wijzigingen aan de voorafgaande overeenkomsten:

Het uitgangspunt is dat het principe van divorce-contrat inhoudt dat na de echtscheiding niet meer gesleuteld kan worden aan de voorafgaande overeenkomst, behalve door onderlinge toestemming.

De overeenkomst over kinderen kan gewijzigd worden door de echtgenoten zelf in onderling akkoord of op eenzijdig verzoek van de familierechtbank in 3 gevallen. Ofwel door herziening van de onderhoudsbijdrage indien de ouder die de bewaring van het kind heeft, niet meer in staat is te zorgen voor het levensonderhoud, de opvoeding en de opleiding waarop de kinderen recht hebben. Ofwel als er gewijzigde omstandigheden en een wijziging in het belang van het kind is. Ofwel buiten de strikte voorwaarden als de echtgenoten de voorwaarden hiertoe ruimer hebben omschreven in de familierechtelijke overeenkomsten.

Bij de overeenkomst over de echtgenoten kan de rechter niet ingrijpen. De overeenkomst strekt de partijen tot wet.

De overeenkomst kan enkel gewijzigd worden door de rechter op eenzijdig verzoek tenzij deze bevoegdheid door de echtgenoten is uitgesloten, en ook niet betreffende de gerechtigheid of de duurtijd. In onderlinge toestemming of op eenzijdig verzoek in de mate dat dit in de overeenkomst voorzien is. Tenslotte zijn op de totstandkoming en uitvoering van de overeenkomst algemene regels van het verbintenissenrecht van toepassing, rekening houdend met de bijzondere aard van de familiaalrechtelijke overeenkomst. Voor de totstandkoming zijn dus de wilsgebreken bedrog, geweld en gekwalificeerde benadeling van toepassing. Door de nietigheidsleer kunnen delen van de overeenkomst nietig worden verklaard. De uitvoering is te goeder trouw en zonder misbruik van recht.

Gebruikte bronnen:

SWENNEN, F., *Het personen- en familierecht : een benadering in context*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 585 p.